

Magunkig ért a sor

Írta: Bakos Dávid

Tradíciótlanak, kisebbségűek vagyunk és szétszórtabbak a szlovenszói vagy transzilván magyarságnál. Végeredményben a modern ipari polgári világ, mely az európai horizontú gondolkodást kicsíráztatta volna, háború előtt ki sem épült a Vajdaságban. Mai létünkben is csak kis mértékben meghatározó létfeltétel a Vajdaságban az iparizmus és már ezt is a válság ölelgeti. Ilyen gazdasági viszonyok közepette igen szűkös a felvázolható ifjúsági kultúrterület, de még sem reménytelen.

Lokális jellegű önképzésre szoruló középiskolás, esetleg egyetemi diákok csoportosulásain kívül más téren nem igen juthatott szóhoz az ifjúság: mint önálló vagy az idősebb generáció támogatott sajtójában, ritkábban valamely kisközönségű kultúrest vagy műkedvelői színjátszás keretében.

Mint az ifjúság szellempályájának egyes fontosabb jelzőlámpáit különböző időszaki lapokat kell felemlítenünk. Az utódállamok kialakulása után hamarosan Juhász Ferenc „*Renaissance*” című konzervatív lapja (1919) szólaltatta meg az ifjúságot. Hesslein József „*Fáklyája*” (1921) már tekintélyes teret is engedett az ifjúságnak. Sőt annak haladóbb rétegét is megszólaltatta. Tamás István „*Ifjúsága*” (1922) a háború utáni modernség minden nyűgét, de eredetiségét és erőfejlesztését is magán viselte. Czuka Zoltán aktivista lapja az „*Út*” (1923) is az ifjú pacifista és realista modern irodalmárok élcsapatát fogta egybe az utódállamokbeli magyarságból és az emigrációból. Csincsák Elemér „*Mladost — Ifjúsága*” (1925) szolgálta először szélesebb perspektívákkal a szerb—magyar kulturérinkezés gondolatát az ifjúság köreiből, de teljesen a középiskolások olvasótáborára támaszkodva.

Az eddigi időszaki lapokra jellemző, hogy azok idősebbek vezetésére vagy ellenőrzésére alatt fejlődtek és buktak. Az ezután években az ifjúsági irodalom eme protekcionálizmusának ellanyhulása állott be, inkább az idősebb generáció számára készült lapok burjánzottak fel.

1929-ben az „*Iksz*” jelent meg Herceg János szerkesztésében, mely lap rövid életében is a felfelé ívelő gondolat fejlődésszakaszát nyitotta. 1932-ben már egymás után három lap is jelentkezett, az ifjúság elhatározottságát és érettségét bizonyítva. Sorrendben első az „*Örtűz*” melyről még bővebben lesz szó, második a „*Vajda-*

ság" H. Halász Dezső és Kis József szerkesztésében, (mely lap később belső öszetételében tágulva általános világnézeti lappá nőtte ki magát), harmadik a „Zivatar” az ifjú Komáromi József szerkesztésében, valamilyen tanárkodó mult és szürkeség bélyegét viselve magán. Az „Örtűz” Kis Józseffel az élén különböző formai átalakulások és szellemi létszakaszok megfutása után az ifjúság megerősödött olvasótáborára támaszkodva átalakult a „Hid”-dá. E lap feladata, hogy az eddigi szellemfejlődési szakaszok mély szintézisét teremtsen meg.

Ami a napilapokban vagy egyebütt megjelent ifjúsági írásokat illeti, azok mindig az illető lapérdekek kiszolgálását eredményezték, nem az ifjúság önállósulását, öntudatosodását alapozták.

A vajdasági magyar ifjúságnak sem kell szégyenkeznie a legutóbbi 17—18 év miatt, melyet az anyanemzedéktől külön töltött. Kúltrális feltörekvése s tudományos és irodalmi talpraállása érdekében állandóan küzdött.

A dolgok gazdasági és ebből folyó politikai oldala előbb a föllandulásban s később a válságban, ha el is buktatta az előbb föl sorolt törekvéseket, de egy girbe-görbe vonal zökkenőivel jelezhető mindig feljebb irányuló erők megvilágítását találjuk; a jószándékot mindinkább megtoldva az önálló akarás szívósságával.

Magunkig ért a sor . . .

Előttünk a mult és felötlük a jelenből jövőbetörő terveink megalapozása.

A jelen legkimagaslóbb gondolkodóinak, például Wellsznek világszemlélete magasságáig kell eljutnunk, a szabad, tiszta, realista gondolkodásban, a tárgyilagosság soha meg nem tévesztő alaposságában. (Pl. A világtörténet alapvonalai, Az élet csodái, Wiliám Clissold világa, Amikor az üstökös eljön, Az istenek eledele stb. tudományos és szépirodalmi munkáiban).

Ezt a gondolati fejlettséget elérve, ifjú értelmiségi rétegünknek, nemzetünknek és Európánknak tényleges hatóerőivé válva kiutat is kereshetünk az apáink generációja számára végleg káotikus világértelmetlenségből. Ez a kiút egyúttal saját magunk üstökön ragadása, életbeállításunk realizálása és értelmiségi hivatásunk betöltése is (mert csak ez lehet méltó feladatunk): útmutatás a nemintellektuel ifjú rétegek számára. Fontos, hogy ezek kapcsán jól megjegyezzük: soha ilyen apáikétól eltérő eszközökkel megoldható jövőt nem reszketett meg még egy történelmi ifjú generáció (mert ilyen gazdasági és kúltrális hatótényezők és egyúttal azok szörnyen káotikus állapota előző emberöltőkben vagy korokban ismeretlenek); soha még ennyire fontos nem volt az ifjúság felülkerekedése és méltó erőkifejtéshez juttatása, mint épen a közvetlen jelenben. Mert szubjektive az ifjúságról önmagáról van szó, objektive az egész társadalom léte vagy nem léte függ tőle. Az ifjúság méltó elhelyezését szerény véleményünk szerint, nem a Rhöm-ifjak kaszárnyás ragyogása, vagy a Dollfuss-féle minden oldalra véres diktatúrás

ifjúságpusztítása módján értjük, hanem olyan formán, hogy társadalometikai célkitűzéseink túlnőjjenek a világnézettelen demagógiák sötéttségén. Ne a tudományt üldöző uralmak alaptalan szolamán, de a tudás legnagyobb fokú felhasználásán, alapuljon az ifjúság méltó szerephezjuttatása. Az értelmiségi ifjú generációnak meg kell találnia az egységbenövést más társadalmi rétegek ifjú tömegeivel, de nem sötét ingekkel, gyilokkal és demagogiával, hanem a tudományos felkészültség elementáris és küldetést betöltő fölényével.

Hozzászólás a nőkérdéshez

Élünk egy világban, mely Schopenhauer szerint a legrosszabb minden más lehető világ közül és minduntalan ráeszmélünk, hogy ez is, az is lehetne szebben, jobban, igazságosabban. Akarásaink összegeződnek, az akadályokból kivonódnak és mégis változik valami. Ez a változás, mozgás az élet: ember élet, emberiség élete. Arra törekszünk, hogy ez az élet eszméinkkel minél jobban összhangzásban legyen, minél szebb, jobb, és igazabb legyen.

Igy vetődött föl még az emberiség gyermekkorában a nő-probléma, mely még ma is vajúdik, végleges megoldásra vár.

Az nyilvánvaló, hogy a nő helyzetének súlyossága fordított arányban van a műveltséggel és erkölccsel. Minél műveltebb és erkölcsösebb egy nép, annál, kevésbé súlyos a nők helyzete.

Az ősnépeknél és a mai népek között azoknál, amelyek a művelődés legalacsonyabb fokán állnak, mint pl. a szamojédoknál a nő helyzete, rabszolgai s néhol állatiasan alacsony. A legterheesebb munka végzésére kényszerítik s a férfi tulajdonát képezi, ki akár meg is ölheti. Míg a zsidóknál is ahol az anyák már bizonyos tiszteletet élveztek, a nők csak nagyritkán, főünnepek alkalmával jelenhettek meg férfiak társaságban.

A régi rómaiaknál és görögöknél a műveltség fejlődésével a nő szabadsága kissé megnövekszik és lassanként mind nagyobb szerepet kapnak a társadalomban.

Törökországban, ahol régen szabadság és művelődés tekintetében szűk korlátok közé voltak szorítva, a nők helyzetét napjainkban reformálják.

Társadalmilag és jogilag az ókorban a gall és germán népek nőinek volt a legjobb helyzete. Ők voltak a ház urai, bár az aszszony a férj gyámsága alatt állott.

A társadalmi egyenjogúsítást leginkább a kerszténység mozdította elő. Innen eredt a középkori lovagok túlzott nőtisztelete.